

Η ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Νεστοριανισμός και Μονοφυσιτισμός. Από τις μεγαλύτερες ομάδες Χριστιανών, που αποκόπηκαν από την εκκλησιαστική κοινωνία με την προσχώρησή τους στις αιρέσεις, είναι οι *Νεστοριανοί* και *Μονοφυσίτες*, μετά την καταδίκη τους από τις Γ' και Δ' Οικουμενικές Συνόδους τον 5ο αιώνα. Οι *Νεστοριανοί* κατέφυγαν στην Περσία, όπου ίδρυσαν δική τους «Εκκλησία». Ανέπτυξαν τα θεολογικά Γράμματα, ιδρύοντας σπουδαίες σχολές (Νισίβεως, Έδεσσης, Σελευκείας και Βαγδάτης). Τό 16ο και 17ο αιώνα μιά μερίδα τους ενώθηκε με τη Ρώμη, ενώ μιά άλλη μεγαλύτερη, ενώθηκε τό 1898 με την Ορθοδοξία. Σήμερα οι *Νεστοριανοί* είναι ελάχιστοι.

Μεγαλύτερα προβλήματα δημιούργησαν στην Ορθοδοξία οι *Μονοφυσίτες*. Μετά την καταδίκη τους δημιουργήθηκαν διάφορες *Μονοφυσιτικές* «Εκκλησίες», και *μονοφυσίτες* Πατριάρχες τοποθετήθηκαν στην Αλεξάνδρεια, στην Αντιόχεια και τά Ιεροσόλυμα, παράλληλα με τούς Ορθοδόξους. Οί ένωτικές προσπάθειες πού έγιναν, κατέληξαν σέ αποτυχία. Οργανώθηκαν μεγάλες *μονοφυσιτικές* ομάδες στή Συρία, Παλαιστίνη, Μεσοποταμία, Αρμενία, Αίθιοπία κτλ., πού μέ διάφορα όνόματα υπάρχουν μέχρι σήμερα.

Ρωμαιοκαθολικισμός. Η μεγαλύτερη και τραγικότερη διαίρεση στην Εκκλησία συνέβη τον 9ο και ολοκληρώθηκε τον 11ο αιώνα, με την απόσχιση των Ρωμαιοκαθολικών (ή Παπικών, ή Λατίνων). Ανάμεσα στους Λαούς της ανατολικής και δυτικής Χριστιανοσύνης υπήρχαν ποικίλες διαφορές (φυλετικές, γλωσσικές, πολιτιστικές). Τούς ένωνε όμως ή κρατική ένότητα και ή έμμονή στή μία Πίστη της Εκκλησίας. Διάφοροι παράγοντες έκαμαν, ώστε οι διαφορές νά παίξουν διασπαστικό ρόλο. Η έλλειψη συχνής επαφής, ή διαφορά της γλώσσας και ή αποξένωση, πού δημιούργησε ή ύποταγή της Δύσεως σέ διάφορους βάρβαρους λαούς, και μάλιστα στους Φράγκους, μεγαλοποίησαν σιγά σιγά τις διαφορές.

Αλλά και στόν εκκλησιαστικό χώρο φάνηκαν αντιθέσεις, όπως ο ανταγωνισμός Ρώμης-Κων/λεως γιά την πρωτοκαθεδρία. Ισχυρότατο, όμως, διασπαστικό στοιχείο υπήρξε τό *παπικό πνεύμα*. Τουτό εκδηλώθηκε μέ τή μορφή του

«παπικοῦ πρωτείου» καί «ἀλαθήτου». Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει πάντα τό «πρωτεῖο ἀληθείας», ἀλλά ὄχι «ἐξουσίας». Τόν Ἐπίσκοπο τῆς Ρώμης δεχόταν ἡ Ἐκκλησία, ὡς «πρῶτο στήν τάξη»¹. Τό παπικό πρωτεῖο ἐκφράστηκε ὡς ἀπαίτηση γιά παγκόσμια δικαιοδοσία, πρῶτα πάνω στήν Ἐκκλησία (ὁ Πάπας ὑπερεπίσκοπος) καί ἔπειτα καί στήν πολιτική σφαῖρα (ὁ Πάπας αὐτοκράτορας τοῦ κόσμου). Τό 755 ἰδρύθηκε τό *Παπικό Κράτος* στήν Ἰταλία, πού παραμένει μέχρι σήμερα (Κράτος τοῦ Βατικανοῦ). Ὁ Πάπας δέν ἔμεινε μόνο ἐπίσκοπος, ἀλλά αὐτοανακηρύχθηκε καί βασιλιάς. Οἱ πολιτικές καί ἐκκλησιολογικές ἀντιθέσεις Ἀνατολῆς-Δύσεως ἔπαιξαν μεγάλο ρόλο στήν ἐκκλησιαστική διαίρεση. Ὑπῆρχαν ὅμως καί θεολογικές διαφορές.

Ἡ σοβαρότερη δογματική διαφορά εἶναι ἡ προσθήκη ἀπό τή Ρώμη στό Σύμβολο τῆς Πίστεως τῆς φράσεως *Filioque* («καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ» ἐκπορεύεται τό Πνεῦμα). Τοῦτο ἔγινε παρά τήν ἀντίθετη δήλωση τοῦ Χριστοῦ (βλ. Ἰω. 15, 26) καί τή ρητή ἀπαγόρευση τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (431) νά γίνει ὅποιαδήποτε ἀλλοίωση στό Σύμβολο Νικαίας - Κων/λεως². Ἄλλη σπουδαία δογματική διαφορά εἶναι ἡ χρήση τῶν ἀζύμων (=ἄζυμου ἄρτου) στή Θ. Εὐχαριστία.

Ὅλες αὐτές οἱ διαφορές ὁδήγησαν σέ ἀνοικτή σύγκρουση τόν 9ο αἰῶνα, ὅταν τοῦς ἐπισκοπικούς θρόνους Ρώμης καί Κων/λεως κατεῖχαν δύο ἰσχυρότατες προσωπικότητες, ὁ Πάπας Νικόλαος Α' καί ὁ Μέγας Φώτιος. Τό 867 ἔγινε τό πρῶτο μεγάλο σχίσμα, μέ ἀφορμή τήν προσπάθεια τοῦ Πάπα νά εἰσαγάγει ρωμαϊκά ἐκκλησιαστικά ἔθιμα καί τό ἀλλοιωμένο Σύμβολο στήν Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία τότε ὑπαγόταν στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Τό 1054 ἔγινε τό σχίσμα ὀριστικό, ὅταν Πατριάρχης Κων/λεως ἦταν ὁ Μιχαήλ Κηρουάριος.

Προτεσταντισμός. Ἡ διαίρεση, ὅμως, τῆς χριστιανικῆς οἰκογένειας δέ σταμάτησε ἐδῶ. Ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ Παπισμοῦ ἀπό τό γνήσιο χριστιανικό πνεῦμα ὁδήγησε σέ καταχρήσεις (π.χ. συγχωροχάρτια, ἱερά Ἐξέταση, ἠθικά σκάνδαλα, πολιτική δράση κτλ.) Τήν κατάπτωση αὐτή δέν μπόρεσαν καί οἱ Δυτικοί Χριστιανοί νά ἀνεχθοῦν. Τό 1517 μιά δυναμική προσωπικότητα, ὁ μοναχός καί Καθηγητής Μαρτίνος Λούθηρος (1483-1546) ἐπαναστάτησε ἐναντίον τοῦ Παπισμοῦ καί ἔγινε ἀρχηγός τῆς Μεταρρυθμίσεως (Προτεσταντι-

1. Εἶναι τά λεγόμενα «πρεσβεία τιμῆς», πού δόθηκαν στόν Ἐπίσκοπο τῆς Ρώμης, ὡς παλαιᾶς πρωτεύουσας τοῦ Κράτους. Οἱ Β' καί ἡ Δ' Οἰκουμενικῆς Σύνοδοι (381 καί 451) ἀναγνώρισαν «ἴσα πρεσβεῖα» καί στόν Ἐπίσκοπο τῆς Νέας Ρώμης, δηλ. τῆς Κων/λεως, γιά τήν ἴδια αἰτία.

2. Ἡ προσθήκη ἦταν συνέπεια τῆς θεωρίας περί παπικοῦ πρωτείου, πού τοποθετεῖ τοῦς Πάπες πάνω ἀπό τήν παράδοση καί τήν Ἐκκλησία.

σμοῦ). Τὸν ἀκολούθησαν καὶ ἄλλοι θεολόγοι, ὅπως ὁ Ζβίγκλιος καὶ ὁ Καλβί-
νος. Καὶ οἱ τρεῖς δημιούργησαν δικές τους ὁμάδες («Ἐκκλησίες»). Ὁ Προ-
τεσταντισμός, ὅμως, δέν μπόρεσε νά πραγματοποιήσῃ τὸν ἀρχικό του σκοπό,
νά μεταρρυθμίσει δηλαδή τὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία. Ἀντίθετα κατακερμάτισε τὴ
Χριστιανικὴ Δύση, δημιουργώντας ποικίλες προτεσταντικές «Ὁμολογίες»
(ὀνομάσθηκαν ἔτσι ἀπὸ τίς «ὁμολογίες πίστεως» τους). Τοὺς πρῶτους προ-
τεσταντικούς κλάδους (Λουθηρανισμό, Καλβινισμό) ἀκολούθησαν πολλές
ἄλλες ὁμάδες, ὥστε σήμερα νά ὑπάρχουν τρεῖς περίπου ἑκατοντάδες προ-
τεσταντικῶν αἱρέσεων. Ἀντὶ λοιπὸν ὁ Προτεσταντισμός νά ξαναφέρει τὸ Δυ-
τικὸ Χριστιανισμό στὶς πηγές του, τὸν ἀπομάκρυνε ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ
αὐτές.

Συνέπειες τῆς διασπάσεως γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν κόσμον. Οἱ
Χριστιανοὶ χωρίσθηκαν σὲ ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα μέ ἀπροσμέτρητες συ-
νέπειες. Κάθε μιά ὁμάδα συνέχισε τὸ δρόμο της, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τίς ἄλλες.
Ἔτσι ἀντὶ νά ἀγωνίζονται οἱ Χριστιανοὶ γιὰ τὴν ἐκχριστιάνιση τοῦ κόσμου, ἄρχι-
σαν νά προσηλυτίζουν Χριστιανοὶ Χριστιανούς. Ἰδιαίτερα ἡ Ὁρθοδοξία ἀντι-
μετώπισε πολλές φορές τὴν ἐχθρότητα καὶ μισαλλοδοξία τῆς Δυτικῆς Χριστι-
ανοσύνης. Ἡ διάσπαση τῆς Χριστιανοσύνης εἶναι ἡ μεγάλη ἀδυναμία της.
Ἕνας κομματιασμένος Χριστιανισμός δέν μπορεῖ νά γίνῃ πιστευτός στὸν
κόσμο. Ἡ ἱεραποστολικὴ δύναμή του περιορίζεται. Τὸ μεγαλύτερο αἶτημα τῆς
ἐποχῆς μας πρέπει γι' αὐτὸ νά εἶναι ἡ ἐπανένωση τῆς Χριστιανοσύνης. Ἡ
Ὁρθοδοξία, ὡς συνέχεια τῆς ἀρχαίας ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας, παραμένει ἡ
ἀμετακίνητη βάση γιὰ τὴν ἐπανασύνδεση τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου.

Ἑρωτήσεις

1. Ἡ ἀπόσχιση τῶν αἱρετικῶν καταστρέφει τὴν ἀλήθεια καὶ ἐνότητα τῆς Ἐκ-
κλησίας;
2. Πῶς θά μπορούσε νά ἀποφευχθεῖ ἡ διαίρεση Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς
Χριστιανοσύνης;
3. Πῶς εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπανένωση τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου;

